

Zpráva o šetření ve věci výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví Aleše

Na veřejného ochránce práv se obrátila v zastoupení paní A., bytem xxxxxxxxxxxxxxx. Paní A. je matkou Aleše, nar. xxxx, t. č. v Dětském domově X. (dále také „dětský domov“). Přestože matka sama požádala o nařízení ústavní výchovy, nebyla spokojena s tím, že chlapec byl svěřen do zařízení cca 130 km od jejího bydliště, což značně znesnadňuje její kontakt se synem a vylučuje možnost vzdělávat se v původní základní škole, kde měl vhodné podmínky s ohledem na jeho specifické vzdělávací potřeby.¹ Vzhledem ke komplikované rodinné situaci jsem nabyla pochybnosti také o dostatečnosti sociálně-právní ochrany dětí ze strany Městského úřadu Rakovník (dále také „OSPOD“). Rovněž jsem se v průběhu šetření rozhodla zaměřit na postup Krajského úřadu Středočeského kraje (dále také „krajský úřad“) poté, co od OSPOD obdržel Alešovu nekompletní spisovou dokumentaci pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče.

Z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti,² mj. i oblast ochrany práv dětí, jsem se šetření ujala já.

V rámci šetření jsem se zaměřila na následující oblasti:

- důvodnost svěřením Aleše do dětského domova, včetně volby vhodného zařízení (s ohledem na možnost chlapce udržovat kontakt s matkou a zajištění vzdělávání chlapce se speciálními vzdělávacími potřebami a možnosti zprostředkování náhradní rodinné péče);
- sociální práce s rodinou v období mezi úmrtím Alešova otce a Alešovým svěřením do dětského domova;
- výkon dohledu nad ústavní výchovou (zejména se zaměřením na zajištění vhodného vzdělávání chlapce v dětském domově).

A. Shrnutí závěrů

Po provedení šetření jsem dospěla k těmto závěrům:

- OSPOD **nepochybil**, když souhlasil s návrhem matky na předání Aleše do dětského domova (viz část C.1 této zprávy);
- OSPOD **pochybil**, když bezprostředně po nahlášení Aleše do evidence dětí, kterým je třeba zprostředkovat náhradní péči formou pěstounské péče, nedoplnil krajskému úřadu dokumenty potřebné pro projednání možností zprostředkování náhradní rodinné péče (viz část C.1 této zprávy);
- krajský úřad **pochybil**, když v přiměřené lhůtě neurogoval OSPOD k doplnění spisové dokumentace Aleše pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče (viz část C.1 této zprávy);

1 Vzdělával se ve třídě pro šest žáků, kde výuku zajišťovala jedna učitelka a dvě asistentky pedagoga. Škola zajišťovala svoz a rozvoz žáků. Ve škole měl Aleš značnou podporu a zázemí.

2 Podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

- OSPOD **nepochybil** při sociální práci s rodinou, jeho aktivitu v dané oblasti hodnotím spíše jako nadstandardní (viz část C.2 této zprávy);
- OSPOD **nepochybil** při výkonu dohledu nad výkonem ústavní výchovy Aleše (viz část C.3 této zprávy).

B. Skutková zjištění

OSPOD začal s rodinou spolupracovat v únoru 2018 poté, co obdržel oznámení nemocnice ohledně podezření na nedostatečnou péči rodičů. Aleš je dítětem se středně těžkou mentální retardací, ADHD, dětskou mozkovou obrnou, epilepsií, s projevy agresivního chování s autistickými rysy. Je psychiatricky medikován a měl problémy s pohyblivostí z důvodu zkrácených šlach na nohou. Pro účely vzdělávání je veden jako žák se specifickými vzdělávacími potřebami³ s doporučením pro vzdělávání ve škole či třídě speciálně zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona.⁴

Aleš vyrůstal v péči rodičů. Nad jeho výchovou OSPOD stanovil dohled.⁵ Otec byl ve starobním důchodu, na jaře 2020 onkologicky léčen. Matka je v invalidním důchodu z důvodu dlouhodobé onkologické léčby. Kvůli hospitalizaci obou rodičů v nemocnici pobýval Aleš se souhlasem rodičů na jaře 2020 v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Po třech měsících Aleše převzal do péče zpět otec (po ukončení své hospitalizace). Následně se začala zapojovat do péče také matka (po dlouhodobé hospitalizaci). V listopadu 2020 otec zemřel.

Otec byl pro Aleše přirozenou autoritou, měl převládající výchovný vliv a zajišťoval značnou část povinností souvisejících s běžným chodem domácnosti i úředních povinností. Podle hodnocení OSPOD otec přes lásku k matce přistupoval velmi skepticky k její schopnosti, dovedl její konání pohrdavě komentovat, což Aleš do značné míry kopíruje. Po smrti otce přestala matka Alešovu výchovu zvládat. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu měla značné problémy se zvládnutím běžných úkonů souvisejících s chodem domácnosti, úředními povinnostmi i výchovou. OSPOD i sociálně aktivizační služba poskytovaly matce intenzivní pomoc. Přesto matka uvedla, že péči o Aleše nezvládá a syna se bojí. Verbálně i fyzicky ji napadal, neposlouchal ji.

V prosinci 2020 matka požádala o nařízení ústavní péče. Soud jmenoval pro dané řízení Alešovým opatrovníkem OSPOD. Na počátku ledna 2021 soud řízení odročil, jelikož se nepodařilo nalézt zařízení, které by Aleše bylo schopno přijmout. Od 1. února 2021 Aleš nastoupil se souhlasem matky k hospitalizaci v psychiatrické nemocnici (za účelem přenastavení medikace). Dne 4. února 2021 soud nařídil Alešovi ústavní výchovu. Rozsudek nabyl právní moci zhruba o měsíc později. V mezidobí Aleš na doporučení ošetřující psychiatricky zůstal v psychiatrické nemocnici.

3 Ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

4 Ve smyslu ustanovení § 16 odst. 9 školského zákona lze zřizovat školy nebo ve školách třídy, oddělení a studijní skupiny pro děti, žáky a studenty s mentálním, tělesným, zrakovým nebo sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, závažnými vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem.

5 Ve smyslu ustanovení § 13 odst. 1 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. OSPOD nařízený dohled zrušil v dubnu 2021, když s ohledem na Alešovo svěřením do dětského domova ztratil smysl.

OSPOD již v prosinci 2020 nahlásil Aleše rovněž Krajskému úřadu Středočeského kraje do evidence dětí, kterým je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči. Nezbytné dokumenty ke zprostředkování OSPOD zaslal krajskému úřadu až na podzim 2021. Do té doby měl od krajského úřadu odpověď pouze v obecné rovině, že pro Aleše v kraji nejsou vhodné obecní pěstouni.

C. Právní hodnocení

C.1 Předání Aleše do dětského domova

Při výkonu kolizního opatrovníka⁶ je úkolem OSPOD hájit zájmy dítěte,⁷ a za tímto účelem činit potřebné procesní úkony a na žádost soudu mu poskytnout údaje potřebné pro vedené soudní řízení.⁸ Ve vyjádření pro soud by OSPOD měl vycházet z informací a zjištění obsažených ve své spisové dokumentaci.⁹

V případě nařizování ústavní výchovy či přemístění dítěte mezi zařízeními podává OSPOD soudu vyjádření pro účely určení zařízení, kam má být dítě předáno.¹⁰ Soud by měl rovněž posuzovat zájmy dítěte a snažit se zajistit zařízení co nejbližší k bydlišti rodičů nebo jiných blízkých osob.¹¹

Před nařízením ústavní výchovy je povinností OSPOD ověřit, zda neexistuje možnost svěřeni dítěte do individuální péče, ať už v rámci osob příbuzných a blízkých, nebo z řad žadatelů o náhradní rodinnou péči.¹² Za zprostředkování náhradní rodinné péče je odpovědný krajský úřad. V případě, že krajský úřad nemá ve své evidenci pro dítě vhodné žadatele o pěstounskou péči, je jeho povinností zjišťovat možnosti také v dalších krajích.¹³

Ze spisové dokumentace OSPOD vyplývá, že návrh na nařízení ústavní výchovy podala matka, a to poté, co se dostavila dne 9. prosince 2021 na OSPOD a uvedla, že péči o Aleše nezvládá. Syn ji po smrti otce fyzicky i verbálně napadal a ona se ho podle svých tvrzení bála. OSPOD s matkou situaci detailně projednal, nabídl zajištění psychologické pomoci, odkázal na navázanou spolupráci se sociálně-aktivizační službou i s Alešovou školou. Matka přesto trvala na podání návrhu. OSPOD jí pomohl návrh sepsat. V rámci šetření OSPOD uvedl, že za normálních okolností nesepisuje klientům návrhy pro soud, nýbrž je odkazuje na podání návrhu do protokolu na okresním soudě. V daném případě však učinil výjimku s ohledem na omezení činnosti soudu v důsledku epidemiologických opatření a limity na straně matky.

Následně matka opakovaně potvrdila při dalších jednáních s OSPOD, při setkáních s pracovníci sociálně-aktivizační služby i při soudních jednáních, že o Aleše nadále pečovat nechce. Uváděla, že to nezvládá s ohledem na svůj zdravotní a psychický stav, Alešovy agresivní projevy vůči ní a jeho specifické potřeby.

6 Podle § 17 písm. a) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

7 Nejlepší zájem a blaho dítěte jsou předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí (viz § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

8 Podle § 51 odst. 5 písm. a) bodu 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

9 Podle § 54 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

10 Ve smyslu § 14 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

11 Podle § 971 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů,

12 V souladu s poslední větou § 971 odst. 1 občanského zákoníku.

13 Podle § 24 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Soudní řízení bylo na počátku ledna 2021 odročeno, jelikož se nepodařilo nalézt zařízení, které by Aleše mohlo přijmout. Ze spisové dokumentace OSPOD vyplývá, že OSPOD do té doby oslovil celkem jedenáct zařízení v širokém okolí (osm dětských domovů, jeden dětský domov se školou a dvě dětská centra¹⁴), která Aleše odmítla přijmout (s ohledem na plnou kapacitu, věk či sdělení, že „nepřijímají děti psychiatricky medikované“ nebo pouze děti „mnohem více zdravotně postižené“). K mému dotazu OSPOD uvedl, že nezjišťoval kapacitu v domově pro osoby se zdravotním postižením, jelikož se nedomníval, že by Aleš byl dítětem vyžadujícím péči takového typu zařízení.¹⁵

OSPOD rovněž nahlásil Aleše do evidence dětí, kterým je potřeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči. Od krajského úřadu získal předběžnou informaci, že v rámci kraje nejsou pro Aleše vhodné volní žadatelé o pěstounskou péči. Zároveň však krajský úřad vyzval OSPOD k doplnění dokumentů potřebných ke zprostředkování náhradní rodinné péče, což OSPOD učinil až po opakované výzvě na podzim 2021.

Po úmrtí otce pomáhaly matce velmi intenzivně pracovnice OSPOD a pracovnice sociálně-aktivizační služby se zvládnutím chodu domácnosti, jednáním s úřady a dalšími institucemi (v souvislosti s nezbytnými úkony po smrti Alešova otce), zajištěním lékařských vyšetření Aleše (včetně zajištění odvozu) či hlídání Aleše v době lékařských vyšetření matky. Matka přesto opakovaně na OSPOD uváděla, že péči o syna nezvládá, občas se ho i bojí. OSPOD proto (za současného hledání volné kapacity školského zařízení pro výkon ústavní výchovy) v lednu 2021 začal zjišťovat možnosti pro Alešovu hospitalizaci v psychiatrické nemocnici. Důvodem byla nejen sociální situace rodiny, ale také potřeba zhodnotit nastavenou medikaci Aleše s ohledem na jeho projevy vůči matce a jeho psychický stav v důsledku úmrtí otce. Se souhlasem matky byl Aleš od 1. února 2021 hospitalizován v nemocnici E. Matka Aleše v nemocnici nenavštěvovala, byť uváděla, že se jí stýská, a byla pravidelně informována nemocnicí, že i Aleš po ní teskní.

Dne 5. února 2021 soud rozhodl o nařízení ústavní výchovy. Matka opět při jednání po poučení potvrdila, že na svém návrhu trvá. OSPOD její návrh rovněž podpořil, stejně jako státní zastupitelství, které do řízení vstoupilo. Ze spisové dokumentace OSPOD vyplývá, že před nalezením vytipovaného zařízení (výše jmenovaný dětský domov) oslovil OSPOD nad rozsah výše uvedeného dalších deset zařízení (pět dětských domovů, tři dětské domovy se školou, jeden diagnostický ústav, jedno dětské centrum). Daná zařízení odmítla Aleše přijmout z důvodu plné kapacity, věku, přítomnosti závažných výchovných problémů či možnosti přijímat dítě z jiného kraje pouze se souhlasem příslušného krajského úřadu.

Rozsudek o nařízení ústavní výchovy nabyl právní moci dne 8. března 2021. O čtyři dny později OSPOD zajistil Alešův převoz do dětského domova, jenž je vzdálen zhruba 130 km od bydliště matky, která nemá řidičské oprávnění a má problémy samostatně cestovat na delší vzdálenosti.

14 Myšleno dětský domov pro děti do tří let věku či zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

15 OSPOD uvedl, že z jeho zkušeností vyplývá, že v domově pro osoby se zdravotním postižením jsou umístovány děti s mnohem závažnějším postižením, než má Aleš. Zároveň dospěl k závěru, že Aleš potřebuje vyrůstat v prostředí, které ho aktivně motivuje k pokroku a zapojení do běžného způsobu života. V neposlední řadě uvádím, že jsem z Rejstříku sociálních služeb zjistila, že v rámci Středočeského kraje se v blízkosti bydliště matky nenachází žádný domov pro osoby se zdravotním postižením zajišťující péči i o děti v Alešově věku. V úvahu by s ohledem na dostupnost připadalo jediné zařízení, a to v sousedním kraji ve Slaném (cca 35 km od bydliště matky).

V dubnu 2021 podala matka návrh soudu na přemístění Aleše v rámci ústavních zařízení blíže jejímu bydlišti. S ohledem na možnost zachování původní školy navrhovala Dětský domov F. Soud jmenoval opatrovníkem Aleše pro toto řízení OSPOD. V návaznosti na to kontaktoval OSPOD krajský úřad. Uvedl, že stále platí jeho poptávka po vhodných pěstunech pro Aleše, a dotazoval se, zda se od jejich poslední komunikace nezměnila situace. Krajský úřad oznámil OSPOD, že Aleše sice eviduje jako dítě, kterému je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče, avšak do daného dne mu OSPOD přes výzvu nedoložil kompletní dokumenty potřebné pro zprostředkování náhradní rodinné péče, z toho důvodu ještě případ Aleše nebyl krajským úřadem projednán. V obecné rovině však krajský úřad doplnil, že v dané době nedisponuje vhodnou pěstounskou rodinou pro Aleše. OSPOD rovněž kontaktoval Dětský domov F., kde zjistil, že zařízení v danou dobu nemá volnou kapacitu, a zároveň, že „Aleš není s ohledem na jeho zdravotní postižení jejich cílovou skupinou“. OSPOD informace předal soudu, navrhl soudu vyžádat si oficiální vyjádření Dětského domova F. S ohledem na plnou kapacitu v daném zařízení však navrhl zamítnout návrh matky na přemístění syna.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD nepochybil, když souhlasil s návrhem matky na Alešovo předání do dětského domova. Ze spisové dokumentace jednoznačně vyplývá, že návrh na nařízení ústavní výchovy Aleše podala sama matka. OSPOD ji před jeho podáním řádně poučoval, nabízel jí podporu, nadstandardně jí pomáhal při zajištění běžného chodu domácnosti, vyřízení úředních záležitostí a zdravotní péče pro Aleše (k tomu podrobně viz část C.2). OSPOD matce také zajistil spolupráci se sociálně-aktivizační službou, která jí rovněž velmi aktivně pomáhala. Matka přesto opakovaně uvedla (na OSPOD, u pracovnice sociálně-aktivizační služby i při soudních jednáních), že trvá na nařízení ústavní výchovy. Zdůvodňovala to tím, že výchovu syna po smrti partnera nezvládá, syn ji nerespektuje, neposлуouchá, fyzicky a verbálně ji napadá. Matka se ho dokonce bála. Doplnila, že jí OSPOD a pracovnice sociálně-aktivizační služby velmi významně pomáhají, avšak potřebovala by, aby s ní i bydlely. OSPOD rovněž zhodnotil reálně možnosti matky s ohledem na její schopnosti a dovednosti významně omezené jejími osobnostními předpoklady, zdravotním a psychickým stavem. Jelikož Aleš neměl nikoho příbuzného, kdo by jeho péči mohl převzít, a OSPOD vycházel z vyjádření krajského úřadu, že pro Aleše není ani vhodný žadatel o zprostředkování náhradní rodinné péče, návrh matky podpořil.

Za velmi znepokojivou bych označila situaci, kdy OSPOD nebyl schopen nalézt pro Aleše vhodné zařízení, přestože prokazatelně oslovil nadstandardně vysoké množství ústavních zařízení. V tomto ohledu bych ráda zdůraznila, a rozhodla jsem se o tom informovat také Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, že školská zařízení pro výkon ústavní výchovy i zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc mají „cílovou skupinu“ vymezenou zákonem¹⁶ a bez objektivních důvodů nemohou odmítnout přijetí dítěte, které do ní spadá. Konkrétně považuji za nepřijatelné, že dětský domov odmítne přijetí dítěte s odkazem na jeho psychiatrickou medikaci, věk dítěte minimálně jedenáct let či přijetí podmiňuje souhlasem krajského úřadu.

¹⁶ Viz ustanovení § 5 až 13 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a § 42 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Stejně tak je nezákonné, aby zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc odmítlo krizové přijetí dítěte, které nespadá do jím preferované věkové skupiny, byť je pravda, že cílovou skupinu může mít vymezenou úžeji, než je nezletilost dítěte, a připouštím, že v případě Aleše by nebylo vhodné jeho svěření do krizového zařízení s možností pobytu pouze po krátkou dobu.

Dospěla jsem však k závěru, že se OSPOD dopustil pochybení tím, že bezprostředně po nahlášení Aleše do evidence dětí, kterým je třeba zprostředkovat náhradní péči formou pěstounské péče, nedoplnil krajskému úřadu dokumenty potřebné pro projednání možností zprostředkování náhradní rodinné péče. Rovněž spatřuji pochybení na straně krajského úřadu, který v přiměřené lhůtě (za tu bych považovala jeden měsíc od původní výzvy) neurgoval OSPOD k doplnění daných dokumentů. Jsem si vědoma toho, že krajský úřad vyzval v prosinci 2020 a v květnu 2021 OSPOD k doplnění spisové dokumentace Aleše a v obecné rovině sdělil OSPOD, že nedisponuje vhodnými pěstouny pro Aleše. Nicméně z důvodu nekompletní dokumentace ne zahájil krajský úřad další kroky, které by ke zprostředkování mohly vést (tedy projednání případu Aleše a případné spárování s pěstouny ze Středočeského kraje, eventuálně zahájení následné mezikrajové spolupráce). Pokud krajský úřad nemá ve své evidenci vhodné volné pěstouny, je totiž jeho povinností zjišťovat možnosti také v dalších krajích. K danému kroku však v důsledku toho, že neměl k dispozici kompletní spisovou dokumentaci, krajský úřad vůbec nepřistoupil. Nabyla jsem rovněž pochybnosti o tom, že se nejedná o excesivní případ, nýbrž běžnou praxi krajského úřadu. Zdůrazňuji však, že je dlouhodobě neakceptovatelné, aby bylo dítě svěřeno do ústavního zařízení v kraji mimo své bydliště (respektive zařízení velmi vzdáleného od bydliště rodiny), přestože nebyly řádně zhodnoceny možnosti jeho svěření do pěstounské péče v daném kraji, jakož i v krajích minimálně sousedních.

Vzhledem k pravděpodobnosti dlouhodobého pobytu Aleše mimo rodinu a jeho blízkému vztahu s matkou doporučuji, aby krajský úřad znovu posoudil možnosti jeho svěření do pěstounské péče, a to nejen ve Středočeském kraji, ale s ohledem na bydliště matky, také v kraji Plzeňském, Ústeckém a Karlovarském.

OSPOD pak doporučuji, aby s matkou pracoval na zvyšování jejích rodičovských kompetencí (za využitím služeb odborně-poradenských zařízení) za účelem krátkodobých pobytů Aleše v matčině domácnosti a případného návratu Aleše do její péče. Vzhledem k aktivitě bývalé třídní učitelky Aleše, která aktuálně žádá o propustky Aleše ze zařízení a velmi intenzivně pomáhá matce, aby mohla udržovat pravidelný kontakt se synem, doporučuji OSPOD, aby vstoupil také s ní do jednání a plánování její smysluplné podpory rodině.

C.2 Sociální práce s rodinou

OSPOD je povinen poskytovat odborné sociální poradenství, pomáhat rodičům při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě, stejně jako působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti a obnovili narušené funkce rodiny.¹⁷

V situaci, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, je povinností orgánu sociálně-právní ochrany dětí přijmout všechna potřebná opatření sociálně-právní ochrany dětí.¹⁸

17 Podle § 11 odst. 1 písm. a), § 10 odst. 1 písm. b) a § 1 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

I po nařízení ústavní výchovy dítěti je OSPOD povinen dál aktivně spolupracovat s rodiči dítěte s cílem návratu dítěte do biologické rodiny. Součástí aktivní spolupráce s rodinou dítěte je rovněž řešení životní a sociální situace rodiče, včetně jeho hmotné úrovně, a jeho podpora a pomoc při spolupráci s orgány sociálního zabezpečení, úřadem práce či jinými státními orgány.¹⁹

Ze spisové dokumentace OSPOD vyplývá, že OSPOD těsně před smrtí otce na jeho žádost dojednal možnost jeho oddání s Alešovou matkou v jejich domácnosti (ke svatbě však nedošlo z důvodu náhlého úmrtí otce). V posuzovaném období pak pomáhal OSPOD matce s vyřizováním sociálních dávek (doprovázel ji na úřady či jí detailně zjistil veškeré informace a následně jí je osobně předal) a s komunikací s lékaři (objednávání sanit k prevozu na lékařská vyšetření, objednání na operaci, předpis léků pro Aleše, konzultace zdravotního stavu Aleše i matky²⁰ atd.). OSPOD byl matce aktivně nápomocen také při vyřizování nezbytných úkonů souvisejících s úmrtím otce (odhlášení automobilu, prepis nájemní smlouvy, vyřízení sirotčího důchodu, změna příjemce příspěvku na péči apod.). V neposlední řadě OSPOD s matkou aktivně řešil zajištění hlídání pro syna v době matčiných lékařských vyšetření (komunikace se školou a sociálně-aktivizační službou) či hospodaření s financemi (založení stavebního spoření pro Aleše, založení účtu a nastavení trvalých plateb, poučení ohledně zneužití stran dalších osob). Po dobu matčiny péče o Aleše rodině výrazně pomáhala také pracovnice sociálně-aktivizační služby, se kterou byl OSPOD v pravidelném a intenzivním kontaktu.

Intenzivní sociální práce s matkou pokračovala také po svěření Aleše do dětského domova. OSPOD byl matce nápomocen s administrativními úkony spojenými s platbami dětskému domovu a doložením potřebných listin, matce předal podrobné informace ohledně možností udržování kontaktu s Alešem a byl prostředníkem dětského domova při zajištění informovaných souhlasů matky s potřebnými vyšetřeními Aleše (ve školském poradenském zařízení i zdravotnických zařízeních).

V obou obdobích OSPOD matku pravidelně navštěvoval v její domácnosti tak, aby nemusela sama cestovat. V případě potřeby s matkou podrobně domluvil, kdy a jak se dostaví na OSPOD.

Sociální pracovnice OSPOD uvedla, že matka aktuálně pobírá invalidní důchod, ze kterého platí nájem a běžné potřeby. Se vším ostatním se matka obrací na OSPOD o pomoc. Dané potvrzují také záznamy ve spisové dokumentaci.

Dospěla jsem k názoru, že OSPOD nepochybil při sociální práci s rodinou. Naopak bych ráda jeho činnost v této oblasti vyzdvihla. Mám za to, že sociální pracovnice OSPOD pracovala s rodinou až nadstandardně, což však považuji za maximálně vhodné s ohledem na složitou rodinnou situaci, potřeby Aleše i schopnosti a dovednosti matky. Upřímně mě proto mrzí, že ani přes takto intenzivní pomoc není v možnostech matky o syna přímo pečovat, byť je nepopiratelný jejich vzájemný velmi blízký vztah.

Ze spisové dokumentace OSPOD je rovněž patrná intenzivní a kontinuální práce jedné sociální pracovnice OSPOD, která rodinu dobře zná a má navázaný velmi dobrý vztah

18 Podle ustanovení § 9a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

19 Podle § 12 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

20 V souvislosti s posouzením (ne)potřeby omezení matky ve svéprávnosti.

s matkou i Alešem. Tuto skutečnost bych chtěla vyzdvihnout a ocenit, neboť v poslední době není pravidlem (zejména v důsledku panujících epidemiologických opatření a fluktuace pracovníků a pracovníc orgánů sociálně-právní ochrany dětí). Patrná je rovněž pečlivost při vedení spisové dokumentace.

C.3 Dohled nad výkonem ústavní výchovy s důrazem na zajištění vhodného vzdělávání Aleše

OSPOD je povinen sledovat dodržování práv dítěte svěřeného do zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.²¹ Zajímat by se měl mimo jiné o řádné zajištění odpovídajícího vzdělávání dítěte, zdravotní péče, psychologické pomoci, jakož i možnosti dítěte udržovat kontakt s rodinou, četnosti komunikace s rodiči, zastoupení dítěte při právních úkonech a zázemí dítěte v dětském domově.

Pracovnice OSPOD byla přítomna při předání Aleše mezi nemocnicí E. a dětským domovem. Předání předjedнала a zajistila veškeré nezbytné dokumenty od matky. Sociální pracovnice OSPOD o převozu hovořila také přímo s Alešem. S ohledem na epidemiologická opatření Aleše v dětském domově navštívila až na konci května 2021. Do té doby však byla s dětským domovem v intenzivním telefonickém a e-mailovém kontaktu. Aktivně se zajímala o průběh Alešovy adaptace, stejně jako o zajištění potřebné zdravotní péče a vzdělávání.

V době svěření Aleše do dětského domova probíhala ve školách výuka online formou. Pro účely přestupu Aleše do jiné školy bylo rovněž nezbytné jeho vyšetření ve speciálně-pedagogickém centru. Po domluvě s původní školou proto Aleš zůstal až do konce školního roku 2020/2021 žákem původní základní školy. Do výuky se zapojoval online, škola mu zadávala úkoly, které zpracovával s ohledem na své možnosti a schopnosti za pomoci vychovatelů a vychovatelek dětského domova. Třídní učitelka původní školy Aleše také několikrát osobně navštívila přímo v dětském domově. Při této příležitosti s sebou do zařízení dovezla také matku.

V květnu 2021 byl Aleš vyšetřen ve speciálně-pedagogickém centru. Potvrdila se u něj středně těžká mentální retardace, problémy s uznáváním autorit, podezření na poruchy chování a autismus. Školské poradenské zařízení mu doporučilo vzdělávání ve speciální škole či třídě speciálně zřízené pro žáky se specifickými potřebami. Dětský domov začal ihned jednat s ředitelem tamní základní školy o možnosti zřízení speciální školy, případně byl schopen zajistit Alešovu školní docházku ve speciální základní škole J. S ohledem na epidemiologickou situaci a blížící se konec školního roku vše domlouval od začátku školního roku 2021/2022.

Alešova třídní učitelka následně upozornila na možnost Alešova vzdělávání v Základní škole K., jejíž součástí je také internát. Daná škola je vzdálená zhruba 20 km od bydliště matky. Se souhlasem ředitele dětského domova²² a za podpory OSPOD tak Aleš aktuálně pobývá během všedních dnů na internátu v Jesenici, kde jej může matka častěji navštěvovat. Dopravu na internát a z něj zajišťuje dětský domov (ústavní výchova stále trvá). Na víkendy se Aleš vrací do dětského domova, respektive budou probíhat víkendové pobyty u bývalé třídní učitelky.

21 Podle § 29 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

22 Podle § 23 odst. 1 písm. c) zákona o výkonu ústavní výchovy.

Dospěla jsem k závěru, že OSPOD nepochybil při výkonu dohledu nad výkonem ústavní výchovy Aleše. Mám za to, že OSPOD byl ve sledovaném období aktivní. Z vlastní iniciativy pravidelně ověřoval, jak dětský domov po přijetí Aleše plní své povinnosti zajistit Alešovi odpovídající zdravotní péči, psychologickou pomoc či kontakt s matkou. OSPOD se rovněž aktivně zapojil do zprostředkování informovaných souhlasů matky k úkonům, při kterých jej nemůže zastoupit dětský domov.²³ OSPOD rovněž plní svou povinnost navštěvovat Aleše v zařízení a matku v její domácnosti.

Ve vztahu k zajištění Alešova vzdělávání mám za to, že s ohledem na probíhající výuku online formou **bylo maximálně vhodné, že Aleš zůstal do konce školního roku 2020/2021 žákem původní školy.** V této oblasti bych ráda ocenila rovněž aktivitu jeho tehdejší třídní učitelky, která Aleše ve svém volném čase navštěvovala a mimo jiné tak zajišťovala kontinuitu jeho vzdělávání.

Zásluhy tehdejší třídní učitelky jsou nepopíratelné i v případě Alešova přestupu na Základní školu K. za současného ubytování na internátu. Díky tomu může být Aleš v častějším osobním kontaktu s matkou. **S ohledem na specifickou daného řešení jsem však dospěla k závěru, že OSPOD nepochybil, pokud tuto variantu nenavrhl sám a dříve.** Věřím však, že daná zkušenost přispěje k řešení obdobných případů v budoucnosti.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám tajemnici Městského úřadu Rakovník Mgr. Ludvici Trešlové a řediteli Krajského úřadu Středočeského kraje a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv je žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřili ke zjištěným pochybením a informovali mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž zástupkyni paní A. O průběhu šetření informuji rovněž starostu města Rakovník PaedDr. Ludka Stíbra.

Brno 1. března 2022

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

²³ Podle § 23 odst. 1 písm. l) zákona o výkonu ústavní výchovy.